

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO‘QON DAVLAT UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Qo‘qon davlat universiteti
rektori D.Sh.Xodjaeva
29-avgust 2025-yil

**MUTAXASSISLIKKA KIRISH
FAN DASTURI**

Bilim sohasi:	100000-Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000- Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60110300 –Maxsus pedagogika (Logopediya)

Fan/modul kodi MK1105		O‘quv yili 2025-2026	Semestr 1	YeCTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)		Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Mutaxassislikka kirish	60		90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalarga maxsus pedagogikaning maqsad, vazifalari, bo‘limlari, nogironlik tushunchasi va tibbiy-ijtimoiy tavsifi, imkoniyati cheklangan bolalar toifalari, ta’lim tizimi va mazmuni, inklyuziv, integrasion va maxsus ta’lim, maxsus pedagog faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari haqida nazariy bilimlarni tushuntirish hamda ularda modulga doir tayanch, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish. Fanning vazifasi - talabalarning tanlagan kasbi haqidagi tasavvurlarini tizimlashtirish, imkoniyati cheklangan bolalar toifalari kesimida maxsus pedagogik faoliyatni tashkil etish bo‘yicha dastlabki ko‘nikmalarini, ta’lim turlari va ularning mazmunini takshil etuvchi xujjatlarni tahlil qilish, nogironlikni ijtimoiy va tibbiy kontekstlarda tavsiflash malakalarini shakllantirishdan iborat. Fan maxsus fanlar bilan birgalikda faoliyat olib borib,imkoniyati cheklangan bolalarda tibbiy-korresion ishlarni olib borilishida va samarali natija berish imkoniyat yaratadi. II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-Mavzu: Mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari. Maxsus pedagogika soha sifatida jamiyatdagi o‘rni. Jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan korresion, kompensatsiya, adaptatsiya, rehabilitatsiya ishlari. Maxsus pedagogika fanining yo‘nalishlari. Maxsus pedagogikaning fan sifatida ta’rifi, soha sifatida tavsifi. Maqsad va vazifalari. Ilk nazariy qarashlar va tajribalar. Rivojlanish bosqichlari. O‘zbekistonda maxsus ta’lim tizimining shakllanishi. 2-Mavzu: Maxsus pedagogika maqsadi, vazifalari, tarixi va soha sifatida jamiyatdagi o‘rni.				

Maxsus pedagogikaning fan sifatida ta'rifi, soha sifatida tavsifi. Maqsad va vazifalari. Ilk nazariy qarashlar va tajribalar. Rivojlanish bosqichlari. O'zbekistonda maxsus ta'lim tizimining shakllanishi. Maxsus pedagogikaning ta'lim siyosatini amalga oshirish bo'yicha missiyasi.

3-Mavzu: Nogironlik tushunchasi. Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari

Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari. Maxsus yordamga muhtoj bolalar ta'limining huquqiy asoslari. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarining maqsad va vazifalari.

4-Mavzu: Logopediya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar

Logopediya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Logopediya faniga xissa qo'shgan olimlar. Logopediya fanining boshqa fanlar bilan aloqasi.

Og'ir nutq nuqsonlarining kelib chiqish sabablari. Og'ir nutq nuqsonlarining turlari. Og'ir nutq nuqsonlarining tasnifi. Og'ir nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni.

5-Mavzu: Surdopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar

Surdopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Surdopedagogika faniga xissa qo'shgan olimlar. Surdopedagogika fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Kar, zaif eshituvchi va kech kar bo'lgan bolalar. Sensor nuqsonlarning kelib chiqish sabablari, turlari. Eshitishdagi nuqsonlarning tasnifi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

6-Mavzu: Koxlear implantli bolalar. Koxlear implantli bolalar bilan olib boriladigan koresion-pedagogik ish mazmuni.

Koxlear implantli bolalar bilan olib boriladigan korekson-pedagogik ish mazmuni. Koxlear implantli bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya tizimidagi sharoitlar. Koxlear implantli bolalar psixologiyasi. Koxlear implantli bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya tizimidagi sharoitlar.

7-Mavzu: Tiflopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar

Tiflopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Tiflopedagogika faniga xissa qo'shgan olimlar. Ko'rish o'tkirligi. Tiflopedagogika fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Ko'r va zaif ko'ruvchi bolalar. Tug'ma va orttirilgan ko'rish nuqsonlari. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

8-Mavzu: Oligofrenopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Intellektual kamchiligi mavjud bolalar.

Oligofrenopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. Oligofrenopedagogika faniga xissa qo'shgan olimlar. Oligofrenopedagogika fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Intellekt yetishmovchiligi. Intellektual rivojlanishida kamchiligi bo'lgan bolalar va ularning turlari: oligofreniya va demensiya. Aqli zaiflikning darajalari: yengil, o'rta, og'ir, chuqur og'ir. Mental muammolar va ularning kelib chiqish sabablari. Irsiy va xromosoma kasalliklarida aqliy yetishmovchilik.

9-Mavzu: Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar.

Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

10-Mavzu: Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar.

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar, ularning turlari. Ruhiy rivojlanishi sustlashganlikning kelib chiqish sabablari. Ular bilan olib boriluvchi korreksion ishlarning umumiy tavsifi.

Ruhiy rivojlanishi sustlashganlikning shakllari va darajalari, etiologiyasi. Ruhiy rivojlanishi sust bolalarning psixik o'ziga xosliklari, sust rivojlanish shakllari va darajalarining tavsifi, etiologik omillar va ularning psixologik muammolarga ta'siri, psixologik muammolarni aniqlashda diagnostik metodlar, sust rivojlangan bolalar bilan ishlashda psixokorreksion yondashuv.

11-Mavzu: Mujassam nuqsonli bolalar.

Mujassam nuqsonli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Mujassam nuqsonli bolalar ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

12-Mavzu: Daun sindromli bolalar.

Daun sindromli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Daun sindromli bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

13-Mavzu: Neyroxilma-xillik autizmni tushunish uchun konseptual obektiv sifetida*

Autizm spektri buzilgan bolalar haqida umumiy tushuncha. Autizm spektri buzilishining kelib chiqish sabablari. Autizmning turlari. Autizm sindromli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Autizm sindromli bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

14-Mavzu: Inklyuziv ta'lim va uning mohiyati.

Inklyuziv ta'lim haqida tushuncha. Inklyuziv ta'lim muassasalari faoliyati. Inklyuziv ta'lim muhitida maxsus korresion ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari.

15-Mavzu: Maxsus ta'lim didaktikasining asoslari: ta'lim usullari, vositalari va shakllari.

Ta'lim usullarini tasniflash. Alohida yordamga muhtoj bolalarni o'qitishdagi ko'rgazmali, og'zaki, amaliy ta'lim usullar va vositalar. Ta'lim vositalaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari. Ta'lim vositalarining funksiyalari. Alohida yordamga muhtoj bolalar uchun ta'limni tashkil etish shakllari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.
2. Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari
3. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar
4. Logopediya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
5. Sensor nuqsonlarning kelib chiqish sabablari, turlari. Eshitishdagi nuqsonlarning tasnifi.

6. Koxlear implantli bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya tizimidagi sharoitlar.

7. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

8. Aqli zaiflikning darajalari: yengil, o'rta, og'ir, chuqur og'ir. Irsiy va xromosoma kasalliklarida aqliy yetishmovchilik.

9. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

10. Ruhiy rivojlanishi sust bolalarning psixik o'ziga xosliklari, sust rivojlanish shakllari va darajalarining tavsifi

11. Mujassam nuqsonli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi.

12. Oligofrenopedagogning faoliyatining ijtimoiy tavsifi va o'ziga xosligi.

13. Autizm sindromli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi.

14. Maxsus va Inklyuziv ta'limning xalqaro istiqbollari*

15. Maxsus ta'lim didaktikasining asoslari: ta'lim usullari, vositalari va shakllari.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur.

Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- esse – dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publisistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;
- dokladlar tayyorlash;
- kurs ishi yozish;
- konspekt yozish;
- glossariy tuzish;
- individual va guruhiy o'quv loyihasi;
- keys-topshiriqlarini bajarish;
- mavzuli portfoliolar tuzish;
- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
- manbaalar bilan ishlash;

- infografika tuzish;
- chizma-tasviriy modellar (intellekt-kart, freym, mantiqiy graf va h.k.) yaratish;
- multimediali taqdimotlar yaratish;
 - darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;
- darsdan tashqari mashg'ulotlar ishlanmalarini tayyorlash;
 - ta'lim yo'nalishi(mutaxassislik)ning xususiyatidan kelib chiqqan holda mustaqil ishlarning boshqa turlaridan foydalanish mumkin.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'limning mavzulari:

1. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar tasnifi
2. Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar tasnifi
3. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar tasnifi.
4. Ko'rishida nuqsoni bor bolalar.
5. Kar bolalarni o'qitish jarayoni
6. Zaif eshituvchi o'quvchilarni o'qitish jarayonining mohiyati.
7. Koxlear implantantli eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar reabilitatsiyasi
8. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar.
9. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar
10. Nutqidagi nuqsonlarni oldini olish.
11. Xarakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar
12. Mahsus yordamga muhtoj bolalar tashxisi.
13. Tibbiy-pedagogik komissiya faoliyati.
14. Kasb-hunarga yo'naltiruvchi tashxis markazi faoliyati.
15. Mujassam nuqsonli bolalar
16. Bolalar serebral falaji
17. Og'ir nutq nuqsonlari
18. Daun sindromi
19. Autizm
20. Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarda bilish jarayonlarining rivojlanishi
21. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi
22. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi
23. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi
24. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi
25. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish
6. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalari

	7. Ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish 28. Og'ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta'lim muassasalari 29. Og'ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish 30. Koxlear implantli bolalar ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish
3.	VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Maxsus pedagogika maqsad, vazifalari, tarixi, bo'limlari va ularga xos ta'limotlar, imkoniyati cheklangan bolalar toifalari va ularning ta'lim tizimi hamda mazmuni, oligofrenopedagog, surdopedagog, logoped, tiflopedagog faoliyati xususiyatlari, maxsus ta'limning umumdidaktik masallari va tamoyillari haqida tasavvurga ega bo'ladi (bilim); - Imkoniyati cheklangan bolalar toifalarini farqlash, maxsus pedagogik faoliyatni yo'nalishlar kesimida qiyoslash, ta'limotlarni sharhlash, ta'lim mazmunini tashkil etuvchi xujjatlarni tahlil qilish, saralash, maxsus adabiyotlarni tahlil etish, mashg'ulotlarda ta'lim resurslaridan samarali foydalanishni egallaydi (ko'nikma); - Tanlagan kasbi xususida aniq xulosalarni shakllantiradi, sohaning huquqiy va metodologik asoslarida to'g'ri mo'ljal oladi, ta'lim shakllari va usullarini toifalar bo'yicha pedagogik jarayon uchun tanlaydi, o'zini kasbiy yo'nalganlikda tahlil qiladi va faoliyatini yo'naltiradi (malaka).
4.	VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish vajoriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Abidova N.Z. Maxsus psixologiya (Tiflopsixologiya). -T.: Barkamol fayz media, 2020. 2. Ayupova M.Yu. Logopediya. -T.: O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati, 2021 y 3. Hamidova M.U. Maxsus pedagogika (Mutaxassislikka kirish) Toshkent

	2017 4. Muminova L.R., Abidova N.Z va boshqalar. Maxsus psixologiya.-T.: O‘zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti, 2020. 4. Nazarova D.A, Mamarajabova Z.N. Maxsus pedagogika (Surdopedagogika). -T.: Innovatsiya –ziyo.2019. 5. Pulatova P.M. va boshqalar. Maxsus pedagogika. T-: Fan va texnologiyalari, 2019. 6. Maxmudova M.S. Mutaxassislikka kirish – electron adabiyot. 2024 Qo‘shimcha adabiyotlar Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib – intizom v ashaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisdagi O‘zbekiston respublikasi prezidentining nutqi. Xalq so‘zigazetasi. 2017 yil 16 yanvar, № 11. 5. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. IO‘zbekistn 2017. 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. IO‘zbekiston 2016. 7. O‘zbekiston Prezidenti ShavkatMirziyoyev 2017—2021 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasi. 7 yanvar 2017 yil. 8.Sodiqova G.Q. Bolalar nevrologiyasiT Iqtisod-moliya. 2008 y. 9. Davletshin M.G va boshqalar, Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. T- 2004. Axborot manbaalari 1.www.ziynet.uz 2.www.edu.uz 3.www.tdpu.uz 4.www.pedagog.uz 5.www.defektolog.uz 6. https://www.southampton.ac.uk/courses/modules/educ1042#syllabus
7.	Qo‘qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2025 yil 29-avgustdagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma’sular: M.Maxmudova – QDU “Maxsus pedagogika” kafedrasi dotsenti, PhD
9.	Taqrizchilar: L.R.Xayitov – QDU, Pedagogika va psixologiya fakulteti, Maxsus pedagogika kafedrasi mudiri, p.f.b.f.d. (PhD).dotsent X.S.Raximova – QDU, Pedagogika va psixologiya fakulteti, Maxsus pedagogika kafedrasi dotsenti, p.f.b.f.d. (PhD).

